

Geopolitika

Současné teorie

Test na minulou látku – spojte autora a teorii

- 1) stát jako organismus, pojem životní prostor
  - 2) vliv námořní síly na dějiny
  - 3) 2 typy velmocí, ztráta území je horší než ztráta obyvatelstva
  - 4) Heartland, vnitřní a vnější půlměsíc
  - 5) Heartland, Rimland
  - 6) panregiony
- A) Spykman
  - B) Mahan
  - C) Kjéllen
  - D) Mackinder
  - E) Haushofer
  - F) Ratzel

Současné tendence v geopolitice

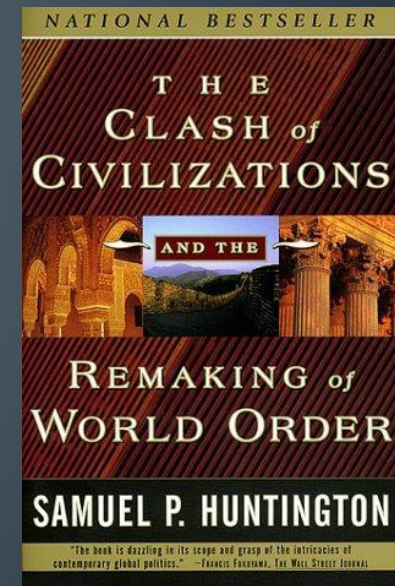
- Reakce na změny ve světě v 90. letech, 3 hlavní přístupy:
  - Odmítnutí klasické geopolitiky
  - „Pologeopolitické koncepce“
  - Snahy „opravit“ klasickou geopolitiku

Odmítači klasické geopolitiky

- Hlavní teze: mocenské struktury udržující světovou rovnováhu se v 90. letech rozpadly, rozdíl v pohledu na to, co bude dál:
  - **Optimisté 1. typu:** vyhrála liberální demokracie a „historie skončila“ (Francis Fukuyama)
  - **Optimisté 2. typu:** nastala éra globální závislosti, globalizace ekonomiky potlačí význam a vliv klasických územních států (Richard Rosecrance, Jassica Mathewsová)
  - **Pesimisté:** snížení velmocenské konfrontace povede k nárůstu lokálních konfliktů – „válce civilizací“ (Samuel Huntington), „všeobecné anarchii“ (Robert Kaplan)

Samuel Phillip Huntington

- Clash of Civilisation and the Remaking of World Order (1996, hlavní teze už v článku z roku 1993)
- Konflikty provází lidstvo celé dějiny, mění se jen jejich důvody:
  - války dynastií (středověk)
  - války národů (1. světová válka)
  - války ideologií (2. světová válka)
  - co ale nyní? Národy? Ideologie? Něco jiného?

- Hlavní hráč geopolitických procesů - ne národní státy, ale civilizace – proto je třeba zaměřit se ne na relace mezi cca 200 státy, ale mezi 9 civilizacemi:
  - Západní
  - Latinskoamerická
  - Pravoslavná
  - Islámská
  - Africká
  - Čínská
  - Japonská
  - Hinduistická
  - Buddhistická
- **Civilizace** (civilisation) chápe jako nejširší možný rámec, ve kterém se lidé identifikují jako společenství na základě sdílených hodnot (jsou přirozeně i jiná, užší, společenství – rodina, národ/národní stát, náboženství)

Světové civilizace (Huntington)

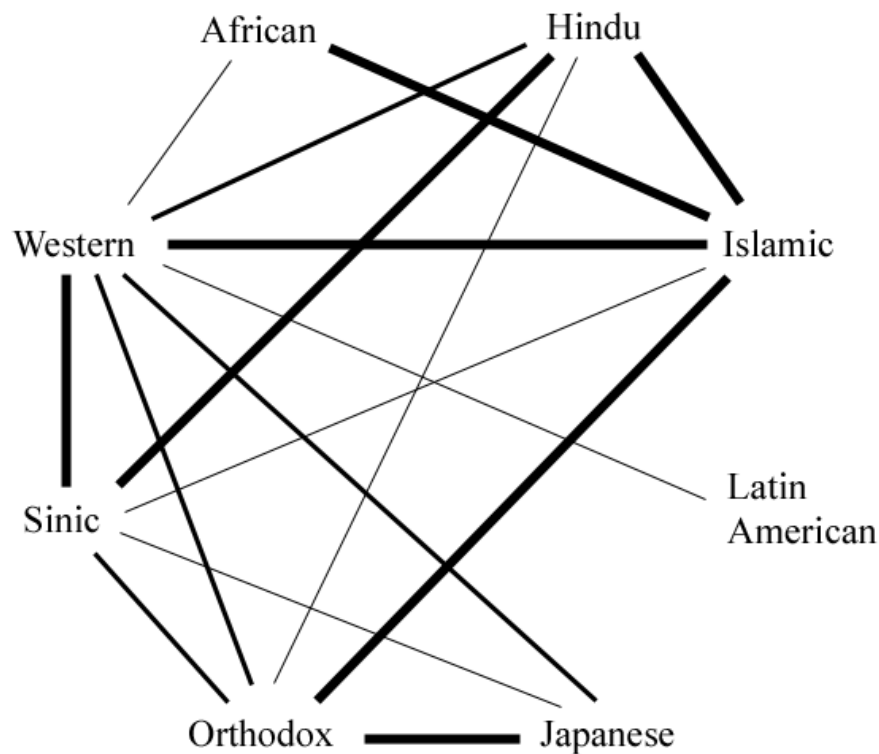

- Každá civilizace vytvořila samostatně vlastní filozofii / okruhy filozofií
- liší se chápáním významu některých základních pojmů (demokracie / pravda / spravedlnost / právo / národ)
- Liší se pohledem na postavení jednotlivce ve společnosti, etiketou a způsobem komunikace
- Každá civilizace má určitou tendenci považovat se za nejvyspělejší / nejdokonalejší (alespoň v ohledu na svůj hodnotový systém) – ethnocentrismus vs. kulturní relativismus

Míra konfliktnosti vztahů civilizací

"Emerging alignments" of civilizations, per Samuel Huntington's theory in *The Clash of Civilizations* (1996).

Yoshihiro FrancisFukuyama

- Konec dějin a poslední člověk
- Protiklad Huntingtona
- Huntington (neokonzervativní) x Fukuyama (liberál, neohumanista)
- Huntington – střet civilizací
- Fukuyama – pád železné opony znamená konec dějin – ekonomický liberální řád se ukázal jako jediný možný
- Anachronismus – Kuba, Severní Korea, Bělorusko – nepatří do této doby, otázka času
- Paralela Marx – vše spěje k beztřídní společnosti (liberální společnosti)

Konec dějin

- Ne konec cyklu zrození, život, smrt či likvidace společnosti
- = ustane vývoj fundamentálních principů a institucí, protože všechny skutečně velké (historické) otázky budou již zodpovězeny (str. 12)
- připouští možnost cyklického vývoje dějin (nekonečného koloběhu či věčného návratu dějin) v důsledku nějaké civilizační katastrofy, nicméně podle něj logika technologického vývoje a mechanismus moderní přírodovědy, poháněný neomezenou žádostí a řízený rozumem, představují dostatečný obranný val proti možnému návratu dějin a prvního člověka (str. 315 – 316).

Liberální demokracie

- Liberální demokracie nejlépe ze všech dosud vyzkoušených socioekonomických systémů uspokojuje nejen lidskou touhu, či lidský rozum, ale i lidskou touhu po uznání. Proto podle něj představuje "nejspravedlivější režim ve skutečnosti" (str. 317)
- řada problémů (bezdomovectví, drogy, organizovaný zločin, poškozování životního prostředí, konzumerismus atd.) - řešitelné

Současný stav

- Pologeopolitici
  - Hlavní teze: i nadále bude existovat politický (ná)tlak, bude se ale dít hlavně ekonomickými, ne klasickými politickými nebo vojenskými prostředky. Hlavní přístupy:
    - **Neomarxisté**: globalizace vytvoří 2 typy nerovností: vedle tradiční nerovnosti tříd i nerovnost mezi vyspělým jádrem a zaostalou periferií
    - **Nemarxisté**: totéž, ale bez nerovnosti tříd
    - **Geoekonomisté**: i nadále probíhá soutěživý boj států o místo na slunci, děje se ale „jazykem obchodu“
- Geopolitici
  - Velmi různorodé variace na klasické koncepce
  - Několik národních škol